

Hoppeduvel in de herfst.
(naar lino van Eug. Van den Broeck)

't Vaartland

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT VAN DE HEEMKUNDIGE KRING VAN HET VAARTLAND

1973 — Nr 3

BIERNUMMER

DE WILLEBROEKENAARS

DRINKEN PINT EN POT EN VAT EN NOOIT OFTE NIMMER SYN SY SAT !...

Deze aloude, zeer wijze woorden, die honderden jaren terug, door een «zeer nuchtere» van geest werden neergepend, neem ik — als Willebroekenaar ! — met meer dan een korreltje zout... Al wil ik wel zeggen, dat ik de tekst van dit aloude lied, zo duivels gezellig heb gevonden...

Sta me dus toe die enige aanhef nog eventjes te citeren, want...

«O Weldebroeck, O Polderland
Hoeseer syt Ghy niet bekant
Voor 't maeken van het goede bier.
Uw volk syn meesters van het gherstennat,
Sy drinken pint en pot en vat
en nooit ofte nimmer syn sy sat»...

is volgens mij, de typische volledige spontane geestesuiting van dit volk in zijn tijd...

Een tijd weliswaar waarin er meer en harder werd gewerkt dan heden ten dage. Een tijd waarin er «gefret en gezopen» werd, in blijde als in minder blijde omstandigheden. Geen enkele gelegenheid werd inderdaad onverlet gelaten om uiting te geven aan zijn vreugde. Geen blijde inkomsten of landjuweel ging «drankeloos» voorbij. Al vond men het even normaal om bij geboorte, huwelijk, processies en ommegangen, als bij begrafenissen en dergelijke, de tafels op straat te zetten, teneinde «minnellyck uyt goede vrintscap», te eten en te drinken...

Dat doet men al eeuwen !

Trouwens, wie zei daar weer, dat het bier 7.000 jaar voor Kristus, reeds «waggelaars» maakte ? En dat de beruchte «Monument Bleu»-steen in de Louvre te Parijs, die eventjes 5.400 jaren telt, de geloofwaardige bezitter van een reeks ingebitelde voorstellingen is, die alles, aangaande het bereiden van het bier en het offeren daarvan aan de Godin Nina, verklappen ?

Door de ondergang van het Rijk van Sumerië, namen de Babyloniërs de kunst van het bierbrouwen over.

In Koning Hammurabi van Babylon, die 1900 jaar vóór Kristus leefde, vonden de brouwers uit die tijd, hun eerste beschermheer. Het was hij, die in zijn beroemde Wetboek, verscheidene artikelen aan brouwerijen en herbergen wijdde.

Zo kwam toen aan het licht, dat brouwers, die «water bij het bier deden», in hun eigen vaten verdronken werden, terwijl dienstmeiden, die het bier aan een te lage prijs verkochten, in het water geworpen werden.

In die o-zo-zalige tijd werden de priesteressen die buiten de tempel woonden en de herbergen bezochten — ...om bier te drinken — levend verbrand !

Of de spraakverwarring rond de toren van Babel, te wijten was aan het overvloedig gebruik van bier, vertelt ons de historie niet. Wel wordt voor waarheid aangenomen, dat in de processie ter ere van Marduk, één der goden uit het land van Babylon, de brouwers de wagen van Anu mochten trekken.

Ook in het oude Egypte was het bier de «godendrank» bij uitstek. Uit opgravingen is zelfs gebleken, dat in de diepe steenmassa's der Pyramiden, de «op-reis-trekkende-Pharao's» verschillende bierkruiken met zich meekregen...

Ongeveer 100 jaar na Kristus, toen Tacitus, de Romeinse geschiedschrijver, de Nederlanden bezocht, trof hij er brouwende Batavieren aan. Hun primitieve brouwsels hadden als grondstof wilde granen en boshoning.

Van toen af betekenden brouwerijen een vernieuwd vluchtterrein voor de lage landen bij de Noordzee. Alleen in Gouda (Ned.) waren er in de XVe eeuw niet minder dan 350 brouwerijen... (Momenteel telt Nederland er 32 erkende !).

Deze voor de brouwerijen werkelijk «ontnuchterende» terugtocht, viel toe te schrijven aan de infiltratie in het begin van de XVIIIe eeuw van koffie en thee.

Nadien is de revanche gekomen. De bierversuikers winnen vandaag de dag nog altijd het pleit op de vele duizenden «thee-slurpers» en «koffie-klatsjers» in Vlaanderen en Nederland. Die folklore, die over tal van jaren, tussen «pot en pint» bij elkaar werd gegoten, is een «nationale» folklore geworden, die ook door de Willebroekenaars wordt beoefend. Met kennis van zaken ? Zeer zeker !

Of is het aloude «Gulden Vlies» in de Nieuwstraat geen sprekend bewijs dat, én 's lands geschiedenis, én het bierversuik ten onzent, door de eeuwen heen parallel kunnen gaan ???

KAREL DE DECKER

OMTRENT HET BROUWERIJ- MUSEUM

HOE HET KWAM EN EEN PAAR ANDERE ASPECTEN

Men bezit een beetje brouwersalaam, men vertoeft uren tussen oude brouwerijmuren, men maait het grasplein waaronder de funderingen steken van de afgebroken brouwerij van zijn grootvader, men loopt rond met nog wat brou-

wersbloed in zijn aderen, men sukkelde op een stomme dag midden in een heemkundige kring en leert daar de waarde en de schoonheid smaken van het volkse in lang vervlogen jaren, dat alles is voldoende om op een bepaald ogenblik het besluit te nemen : we gaan de dingen eens tot zijn recht brengen, we gaan ze poetsen en opnieuw dopen, en er zou dan misschien wel iets van kunnen voortkomen dat op een soort museum zal lijken. Zo geschiedde het. De uitvoering was natuurlijk veel moeilijker dan men dacht.

De voorwerpen «in bezit» zichtbaar maken (herstellen, beschermen tegen vernietigende invloeden, reinigen en daarplaatsen); de ontbrekende voorwerpen verzamelen en zichtbaar maken; de literatuur (technisch, historisch, folkloristisch), fotografie en prenten, de muziek, enz. Een berg mogelijkheden die steeds maar groeit. De toekomstplannen liggen klaar.

De allereerste werkzaamheden begonnen in de maand juli zonder vaste planning. Op een dag verschijnt een gezelschap dat aanspoort klaar te zijn met de jubileumjaarmarkt in oktober. Jongens ! Omdat hier een langzame groei voorgescreven staat, kan men in zulke zaken niet tegen de tijd aanlopen met het volledige plan. Maar wat vast staat : de eerste fase, die zo goed mogelijk werd uitgewerkt kan op de jaar-marktdagen 1973 bezichtigd worden. Kritiek pro en contra worden graag in de mand verwacht.

Tot besluit van deze vluchtige inleiding zou de schrijver tot een verklaring willen overgaan. Waar hij aanvankelijk de bedoeling had dit intiem museum in te richten met het oog alleen op Willebroek gericht, zou hij dit later willen uitgebouwd zien met het visier op alle gemeenten van het Vaartland. Willebroek was nu eenmaal een dorp waar de brouwerijen weelderig hebben gefloreerd, en dat proberen we nu in-dachtig te houden. Er waren er zo maar eventjes, vóór 1914, een «elftal», te weten deze die volgen :

1. Modest Van den Bogaert, Mechelse steenweg
2. J. Van de Sande, Mechelse steenweg 89-100
3. Americ Peeters, Sasplein
4. Emiel Mertens, Nieuwstraat 40
5. Gebroeders Erix, Palingstraat (nu Overwinningstraat)
6. Henri Van Berchem, Palingstraat
7. Gustaaf De Jonghe, Statiestraat 4-6 (nu Stationsstraat)
8. Arthur Minazio, Tonstraat
9. Xavier & Edgard De Jonghe, Kasteelstraat
10. Charles Erix, Statiestraat (nu Stationsstr. 3)
11. Désiré Lamot, Klein Willebroek.

LOUIS SCHURMANS

Willebroek bezit heden een zeer merkwaardig museum : het allereerste op eigen bodem en enig in zijn soort met name «Brouwerijmuseum».

De heer Louis Schurmans, hogelijk gewaardeerd als mecenas, kunstschilder, heemkundige, zullen wij bovendien weldra begroeten als bekwaam oprichter en toegewijd konservator van «zijn Brouwerijmuseum», dat hij onlangs, palend aan zijn kunstgalerij «De Schouwpijp» tot stand bracht.

Voorzeker zal sukses zijn werk bekronen.

In genoemd museum heeft de heer Louis Schurmans natuurgetrouw een ouderwetse herberg ondergebracht. Deze doet me terugdenken aan de herberg in mijn geboortehuis door mijn ouders gehouden in mijn kinderjaren, nu schier een halve eeuw geleden.

Als dankbare hulde voor zijn lofwaardig initiatief en onverdroten ijver draag ik aan de heer Schurmans op wat volgt.

MIJN GEBOORTEHUIS

Op nog geen boogscheut ver van de vroegere brouwerij van mijnheer Charel Erix staat mijn geboortehuis, op de linkerhoek van de Pastorijstraat, schuinover het vanouds bekende Schoolwegske.

Van kindsaf heb ik het ouderlijk huis buitengewoon gevonden, omdat het een hoekhuis was en omdat daarin door mijn ouders een herberg gehouden werd.

Achter ons huis lag een grote tuin met een hondehok, een kippenren, bessestruiken, bloemen en groenten, dit alles door een dichte haag van haagdoorn aan de ogen van de voorbijgangers onttrokken.

Tot mijn heel groot spijt verhuisden vader en moeder met hun drie dochters en twee zoons naar een klein besloten huis, dichtbij het station en tegenover het molenhuis en zijn windmolen. De denderende treinen met hun gillende stoomfluiten, de stilstaande of draaiende molenwieken boeiden mijn aandacht.

Uitgelaten van vreugde was ik, toen wij weerom verhuisden — ik was aldan 10 jaar — naar ons spiksplinternieuw mooi burgershuis, dat vader en moeder hadden laten bouwen in onze vroegere tuin.

Met hart en ziel ben ik aan mijn geboortehuis blijven hangen... Vaak maak ik een omwegje om erbij stil te staan. Dan vervoert mijn verbeelding me naar lang vervlogen tijden.

Als achtjarig kind zit ik weer op de dorpel van onze voordeur. Ik zie ze nog aankomen : mijnheer de brouwer met zijn vriendelijke, voorname echtgenote en zijn lief dochttertje, enige jaren jonger dan ik. Ze zijn op wandel in onze straat. Ik oog hen bewonderend na tot ze tegenover de sakristein de hoek omdraaien en uit het gezicht verdwijnen.

Dan weer moet ik gist gaan halen, want moeder gaat pannekoeken bakken. In het portaaltje van de schaars verlichte brouwerij reik ik de

brouwersgast het ledige kannetje over en hij geeft het mij boordevol terug. Voorzichtig stap ik ermee op de binnenplaats, alwaar de geladen bierwagen gereedstaat tot het vertrek. De vorige dag stond hij er ledig. Stiekem ging ik zitten op de dikke ijzeren ketting, waarop biervaatjes schommelend vervoerd werden. Ik begon te wiegelen, maar ai, ik kwam in vrij onzachte aanraking met het logge onderstel van de bierwagen en stootte mij een buil. Ik heb me geen tweede maal aan dat spelletje gewaagd.

Het gebeurt weleens, dat ik bij mijn geboortehuis blijf stilstaan. Boven de besloten voordeur meen ik ons groen uithangbord te zien met daarop in grote witte drukletters «De Moedige Rokers».

Deze waren stamgasten van onze herberg en kwamen er wekelijks bijeen om na een boompje gekaart te hebben hun eigen pijp uit het pijpenrek te halen en na ze met een «kwajongen», alias een pijpestrootje, doorgestoken te hebben, zaten te paffen, te praten en een smakelijke pint faro ofwel gersten te drinken.

Op een keer ging een luisterrijke stoet uit in onze gemeente. Ik was toen nog een klein meisje, dat op broers sterke schouders zat om de optocht goed te kunnen zien. De moedige rokers figureerden ook in deze stoet en de manier waarop zij de «moedige rokers» voorstelden vind ik een bewijs van hun vindingrijkheid en hun scheppende verbeelding.

Vooraan stapte mijn oudste broer, als Turk gekleed. Hij droeg het kartelleken of naambordje, met daarop zwart op groene grond «Turco,

tabaco, bandero». Zus volgde in Turkse vrouwenkledij en droeg een mandje gevuld met tabak en sigaretten.

Daarna kwamen de moedige rokers aangestapt; één van hen droeg op het hoofd een grote houten tabakspot, deze keer gevuld met een «extra soort». In deze pot waren een tiental gaatjes geboord; in elk daarvan was een caoutchouc darpmpje bevestigd. Elk darpmpje schoof over een pijpsteel, die op zijn beurt in de mond van een moedige roker stak. Zowel de éne als de andere waren gehuld in een wijde, witte mantel (een wit beddelaken), droegen een gele tulband, een brede dito gordel om het middel, hadden een bruin gekleurd gezicht en dezelfde handen.

De tabak werd in de tabakspot aangestoken en lustig pafden de moedige rokers er op los, zodat boven hun groep op gans de doortocht een rookwolk hing en een prikkelende tabaksgeur de lucht vervuilde. Zij, die niet aan de grote pot trokken, stapten weerszijden de groep en trokken aan een verzilverde houten pijp. De moedige rokers waren (als ze niet verkleed waren) welbekenden. Nu zou ik zelfs mijn eigen vader niet herkend hebben, hadde hij mij geen kushandje toegeworpen.

«Voorzeker behalen ze prijs», hoorde ik naast mij zeggen, «en 'k gun het hun, want 't zijn goei mannen, de moedige rokers».

Doch deze «goei mannen» vermoedden niet, terwijl ze verzekerd van hun sukses door de straten stapten, welk onheil hen beloerde. Juist toen ze in de Dorpsstraat aankwamen, waar de «jury» zat, schoot hun tabakspot in brand en moesten in allerijl de darpmpjes, die reeds vunsden, van de mondstukken losgerukt worden. Vlug werden in een naburige herberg enige pinten bier gehaald, waarmede de «brand» werd geblust. De moedige rokers verloren hun bezinning niet. Zus liep bevallig van de ene naar de andere en bood ze sigaretten aan, zodat ze allemaal weer paffend voor de jury passeerden. Als een lopend vuurtje ging het nieuws van mond tot mond, zodat de jury gauw op de hoogte was van het gebeurde. Die tegenwoordigheid van geest werd door haar hooggeschat en... de moedige rokers behaalden de tweede prijs, zijnde een grote bronzen gedenkpenning met op de voorzijde de beeldenaar van koning Leopold II en op de keerzijde : Burgerskring Willebroek 1907.

Ik heb de moedige rokers vermomd zien stappen in een luisterrijke stoet, maar eens zag ik ze in moeders herberg op hun teerdag. Deze viel midden in de winter; op hun spijskaart stond : patatten met kazakken en sprot, zijnde echte winterkost.

Al had moeder dreigend tegen mij gezegd : «Snotneus, pas op, als ik U vanavond in 't portaalje betrap». Toch sloeg ik haar dreigement in de wind en vatte ik post in wat wij noemden «ons portaalje». Het was een ruimte van ongeveer twee vierkante meter, waarin vier deuren waren : onderscheidenlijk herberg - kelder - keuken en achterdeur.

Ik wist, indien moeder kwam, dat ik ongezien kon ontsnappen langs de achterdeur of langs de keukendeur. Maar moeder kwam niet, want glurend door het sleutelgat van de herbergdeur kon ik haar achter de «toog» zien staan, aldaar met de bierpomp de glazen vullend, beschenen door het licht van de «lampe belge», de hangende petroleumlamp boven de ronde tafel in het midden van de herberg.

Vader tafelde mee, terwijl mijn oudste zus de lege borden vulde met patatten en kazakken en mijn andere zus met sprot. Mijn beide broers waren naar de repetitie van de muziekmaatschappij en zouden als naar gewoonte slechts te tien uur thuishkomen. Daartegen zou ik al lang onder de wol zijn. De feestvierders kon ik niet zien, maar ik hoorde hun luid gepraat en uitbundig gelach, terwijl ik de geur opsnoof van eten, drank en tabakswalm. Maar toen stoelen verschoven, was ik als de weerlicht uit ons portaalje, in de keuken, de kamertrap op en... in bed. Ik lag nog een tijdje te luisteren naar het gebabbel, gelach en gezang en viel daarna in een diepe slaap.

Aan tafel vernam ik de volgende dag, dat Peerke het eerst stomdronken was. Ze hadden hem op een omgekeerde tafel gelegd, die door vier man rondgedragen werd en de ledige petroleumkan had als wierookvat dienst gedaan.

De stamgasten van onze herberg waren niet alleen moedige rokers, maar tevens goedaardige olijkerds.

TINE RABHOOY

Met Miel van «Kuipers Nelles» verdween het laatste kuipersbedrijf in ons gewest

Tijdens de voorbije zomermaanden, werden ter gelegenheid van diverse manifestaties, in meerdere plaatsen van ons land, oude, verdwenen of kwijnende ambachten als : het spinnen, het klompen kappen, het manden vlechten, het kuipen maken, e.a. in de kijker en het daglicht geplaatst.

Daar waar het klompen kappen en ook het manden vlechten, zonder tegenspraak mogen gekatalogeerd onder de kwijnende beroepen, dient grif toegegeven dat het nog erger gesteld is met het eens zo bloeiend kuipersbedrijf.

Trouwens, met Miel Verelst, afstammeling van een oud Kapels kuipersgeslacht die er voor een drietal jaar de «distel» bij neerlegde, verdween het laatste kuipersbedrijf in ons gewest.

Rond de jongste eeuwwisseling, en dit tot bij het uitbreken van de tweede wereldoorlog, kende dit ambacht nochtans een uitzonderlijke bloeiperiode.

Haast in elk dorp trof men toen één of meerdere tonnenmakers aan, want naast diverse bestellingen voor de talrijke plaatselijke brouwerijen, kregen ze ook belangrijke opdrachten te verwerken bestemd voor de distilleriebedrijven en wijntapperijen. Hierbij werden ze nog regelmatig gelast tot het vervaardigen van : wasmachines, botervaten, aaltonnen, vleeskui-
pen, en noem maar op.

De vroegere «wasmachines» waren eigenlijk kuipen die rustten op drie poten of «pikkels». Overheen de kuip lag een plank die aan de zijwanden van de kuip kon vastgehecht worden. Midden in deze plank was een verticale as aangebracht die onderaan in de kuip een schuif droeg waaraan drie tappen of «poten» bevestigd waren, wijl bovenaan de as een dwarsstang aangebracht was met twee handvatten. Door het heen en terug bewegen van die as kon moeder de vrouw een zekere hoeveelheid wasgoed «afzwikken». Een wasbeurt duurde ruimschoots een twintigtal minuten. Om het wassen meer efficiënter en doelmatiger te maken werd de binnenwand voorzien van ribben, die daarin aan-

gebracht waren met een zeer speciale schaaf, rebatschaaf, geheten.

Het «botervat», zowel in gebruik op grote boerderijen als bij de kleinste koeboertjes, rustte steeds op een daartoe speciaal vervaardigd voetstuk. Binnenin waren schuingeplaatste planken of «borden» aangebracht die het karnen vergemakkelijkten. Het vat zelf werd bij gebruik steeds goed afgesloten met een houten deksel, waaraan een bijzondere klem bevestigd was. Om het draaien van het vat te vergemakkelijken was het tevens uitgerust met een as, waarbij aan één der uiteinden een zwingel was gemonteerd.

De vroegere aal- en beirtonnen, die normaal twee meter lengte hadden, en die steeds vervoerd werden met de klassieke boerenkar, geleken veel op een afgeknotte kegel. Bij 't openspreiden van de vloeibare meststof werd onder de kraan een brede plank gemonteerd, teneinde de ganse oppervlakte beter te kunnen bevoorraden.

We herinneren ons nog goed die tijd toen «Peter Nelles» Verelst, samen met zijn zoon Emiel, vóór zijn werkhuis, dat gelegen was langs de Oostvaardijk te Kapelle-op-den-Bos, met een waar vakmanschap en een overgroot vertrouwen, stellingen oprichtte rond reuzetonnen («staanders» in de volksmond) die een inhoud vertegenwoordigden van 150 hl en meer. Meerdere bezoeken aan het werkhuis zelf maakten ons meer vertrouwd met de eiken biertonnen van onderscheidenlijk : 25 - 35 - 51 - 100 en 150 l. inhoud ; met de typische Lambikvaten (250 l.) en ook met «picardijnen» of pijpen (speciale wijnvaten) die, meestal uit cipressehout vervaardigd werden.

OVER HET FABRICEREN VAN VATEN

Voor de fabricage van biertonnen of andere vaten wordt steeds het schoonste hout aangewend. Het hout mag geen wortels, noch inkerlingen vertonen. Dit wordt verklaard door het feit dat, in tegenstelling met vele meubels, het afgewerkte vat of dito ton alle gebreken van het gebruikte hout vertoont, aangezien deze niet kunnen weggemoffeld. De meest gebruikte stukken hout werden, tot voor enkele jaren terug, inzonderheid door speciale en bekwame vaklui in de bosrijke streken van de provincie Luxemburg (rond Sint-Hubert) gekloven. Vervolgens werd het hout gedurende een tamelijk lange termijn gestapeld om te drogen.

Volgens de opdracht worden de stukken hout eerst op lengte gezaagd of gesneden ; op de voeg- of snijbank worden deze stukken «afgeschuind» tot duigen. De duigen, waarmee bedoeld worden de schuine zijplanken, worden steeds geschaafd, of in sommige gevallen ge-

snede, met het oog op de zagezegde bolvorm van het vat, in spievorm. Om de diameter te berekenen gebruikt de kuiper een speciaal meettoestel, «kaliber», noemt hij zulk apparaat. Hierop zijn streepjes aangebracht die «steken» en «halve steken» genoemd worden, en die zeer nauwkeurig de breedte van de uiteinden aanduiden.

Eens de duigen naar maat gemaakt worden ze vervolgens «opgezet». De kuiper neemt hiervoor een kopband in ijzer, waarin de duigen één na één worden opgezet, terwijl binnenin een houtvuur van afval (krolletjes) wordt aangelegd. Met behulp van een windas en een kabel trekt hij de duigen aan, evenals de ijzeren banden, welke ook één voor één over de duigen getrokken worden.

Ten titel van inlichting vestigen we er de aandacht op dat :

- a) bij tonnen met 150 l. inhoud gewoonlijk 6 banden rondgelegd worden ;
- b) bij tonnen met 50 l. inhoud slechts 4 banden, wijl,
- c) pijpen (liggers of foeders) voorzien worden van 10 tot 12 banden.

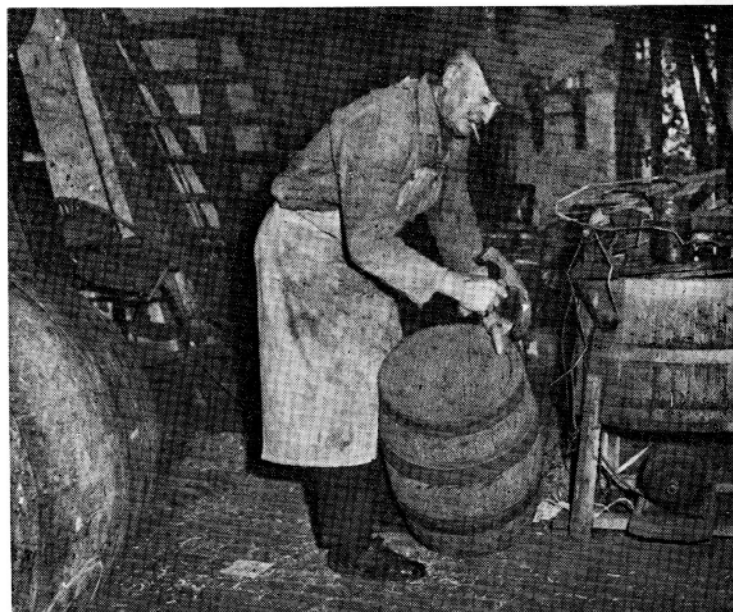
De ijzeren banden, door de kuiper, steeds koud bewerkt, worden samengevoegd door middel van klinknagels (speciale nagels met koppen, die men door twee stukken metaal of hout heen aanbrengt, en dan tot een tweede kop klinkt).

De bodem van het vat wordt steeds met een passer op hout uitgetekend. De onderscheidene stukken van de bodem worden gevoegd met bies of lis, om vervolgens in 'n groef of sponning gelegd te worden, waarin de bodem juist past en die getrokken wordt langs de binnenkant van het vat met een soort zaag die slechts van vijf tanden voorzien is. Uiteindelijk worden de duigen met de distel, het kuipershakmes, afgekapt en gelijk gemaakt.

Bij de uiteindelijke afwerking wordt nog een ijzeren bom of top aangebracht, alhoewel men in uitzonderlijke gevallen ook nog wel houten bommen, meestal uit wilg- of kastankehout vervaardigd, gebruikt. Doch deze hebben het nadeel, wat eveneens het geval is met houten repen of banden, dat ze gemiddeld om de twee jaar dienen vernieuwd.

Kuipen en tonnen maken : mooi en schoon ambacht dat haast volledig is weggekwijsd ! Enkel in sommige gueuze- en kriebrouwerijen wordt er nog eens beroep gedaan op die zeldzaamwordende stielmannen, maar ook deze laatsten zullen weldra uitgeschakeld worden. Dat is nu eenmaal de tol die dient betaald aan de vooruitgang en de innovatie...

H. VAN DE VEN

Enkele jaren terug had het kuipersbedrijf nog een zekere betekenis ! Emiel Verelst, laatste telg van een gekend kuipersgeslacht zag zich verplicht voor een 3-tal jaren terug «de distel» er bij neer te leggen...

Rond 1920 ! Familie Van Buggenhout en tewerkgesteld personeel lieten zich «kieken» op de binnenplaats van de gewezen brouwerij «De Anker», eertijds gevestigd langs de Mechelseweg.

Het herbergleven te BLAASVELD

Herbergen, vroeger en nu. De bestaande uitbatingen zijn aangeduid met een * voor hun nummer.

We vertrekken op de grens Heffen-Blaasveld :

1. — **In den Barreel :**

T. SMETS, laatste die het barreelgeld ontving
Cyriel RITS
Th. RING
Alf. VERBRUGGEN.

2. — **In Klein Brussel :** F. JENNE.

3. — **Oud België :**

Louis KEULEMANS - bollebaan
L. VAN AKEN-KEULEMANS
G. ROTTIERS
Alfons VAN BREEDAM (den Ballon).

4. — Naast «Oud België», een herberg zonder naam (maar niet zonder bier) :

Jan MEES
Leonard DE MAEYER, een gekende duivenliefhebber ; speelde een vroege prijs op Barcelona (de marathon der duivenprijskampen).

5. — **De Prior**, met als uitbaters :

Cyriel VAN DER TAELEN
DE BROECKMEYER
Dochter van DE BROECKMEYER
René VAN DAM, oud-renner
PUT-VERHOLEN, Mechelen, waar hij op de Graanmarkt een andere gelegenheid uitbaatte.

6. — **Het Molenhuis** : rechtover de windmolen, de hoeve en de geneverstokerij en maalderij der gebroeders Jan en Victor VAN BREEDAM. De molen werd door een stormwind neergesmaakt op 1-2-1893.

De herberg «Het Molenhuis» werd uitgebaat door Jan VAN DE VONDEL, schrijnwerker, met als leerjongen Jozef BERNAERTS. Die leerjongen was een echte spotter en hij had op zekere dag een pakje gemaakt, met daarin een konijnenvel. De achterpoten staken nog wat uit het pakje. Hij legde het te vinden op de velobaan en M. Rottiers van Mechelen, die toen onderwijzer was te Blaasveld, zag het pakje liggen. Hij wipte van zijn rijwiel en reed met zijn buit vol moed naar Mechelen.

7. — In de Elleboogstraat stond de herberg «**Bij Baas Snieders**», Pieter DE MEESTER, met doelspel en bollebaan. Bollebaan en doelspel verdwenen na enkele jaren. Zijn zoon J. DE

MEESTER (de kaier) zette het bedrijf verder en legde er tijdens de oorlog 1914-18 een kegelbaan aan.

8. — Gaan we wat verder tot bij Gerard VAN DE VONDEL, herbergier en bakker. Hij heeft de stiel van bakker moeten opgeven want hij kon er zijn brood niet mede verdienen. Bijna al de inwoners bakten zelf en patisserie was toen een ongekende weelde, en kwam slechts op de rijke tafelen. Inderdaad elke boer had zijn bakhuis of ging het bakken bij zijn medeboer. Zelfs de meeste dorpingen hadden wat roedenland waar ze wat koren en patatten op wonnen en maakten thuis hun baksel klaar en droegen het bij die boer of bij de bakker om mede in de oven te zetten.

Later kreeg die herberg de naam «**In den Handboog**», met de nieuwe uibater Jaak CLEYMANS, een gekende boogschutter op doel en liggende wip.

Na hem kwam Jan PEETERS, velomaker en automechaniker «Sjankske de Velomaker», die door een ongelukkig toeval erge brandwonden opliep en na enkele dagen hierdoor overleed.

* 9. — Op enkele meter verder stond een tamelijk groot gebouw «**De Kroon**». De eerste uitbaters hadden een winkel en een herberg. Ik zal trachten ze in volgorde te vermelden.

1. Frans VAN BAELEN, die na zijn benoeming tot gemeenteontvanger naar de dorpskom verhuisde.
 2. Kamiel VAN ROEY, kwam een paar jaar de zaak voortzetten en werd opgevolgd door :
 3. De KLOTTENBOER, afkomstig uit Brabant.
 4. Hij ook verhuisde weldra en voor enkele maanden treffen we er een Mechelaar aan, bijgenaamd «de LIJKBIDDER». Waarom weet ik niet !
 5. Kort na hem kwam L. DE SMEDT er zijn intrek nemen. Deze was schaliedekker en tijdens de wintermaanden ging hij varkens slachten bij de boeren. Tot zelfs de gewone man hield een varksken, wat konijnen of een geit. Gold het een varken bij de gewone man, dan werd bij de slachting gewoonlijk de hesp in de kuip gestoken en de andere hesp bij de geburen en zelfs bij de notabelen verkocht. Nooit werd nagelaten een «zen» naar de pastoor te brengen. Deze openbare slachtingen waren voor de bengels steeds een gebeurtenis.
- Er was een doelspel, met een maandelijks schieting.

6. Fons VAN WIN, een beste doelschutter volgde De Smedt op. Na de oorlogstijd 1914-18 verdween het doelspel.
7. Arm. VERSCHAEREN bleef er dan enkele jaren en de maatschappij «De Moedige Duif» had er haar zetel.
8. Na de dood van Arm. Verschaeren vinden we er Constant DE BONDT.
9. Na hem kwam L. MARIVOET (Kila) en na enkele jaren treffen we er BONANZA aan, doch slechts voor korte tijd, en de herberg zat zonder huurder.
10. L. APERS trachtte de zaak op gang te brengen, maar het lukte niet en weer stond de herberg een paar jaar zonder uitbater.
11. Eindelijk kwam er een nieuwe waard. Hij legde van de hof een parking aan. Het huis werd verbouwd en wansmakelijk versierd ! De naam «De Kroon» verdween en werd vervangen door «Green Puzzle» en is open vrijdag, zaterdag en zondag.

10. — Rechtover «De Kroon», hoek Krekelenberg, staat een lang en laag gebouw van zekere VAN HERP uit Leest. Hij opende er een herberg met als uithangbord «In Leest».

11. — Na Van Herp kwam Bern. LEYS. Deze verhuisde weldra naar de overzijde en begon een bierstekerij in het huis van de smid Verlinden. Deze man verongelukte toen hij een paard naar Willebroek bracht.

Na Bern. Leys woonden er nog G. VAN VLIERBERGHE, velomaker, DIERCKX en STEEMANS (den bos).

12. — Gaan we nu de Krekelenberg rond en zo komen we aan het lokaal «De Boerenbond». Lokaal der Boerengilde, die er hun maandelijke vergadering hielden. DE JANE was de eerste bewoner. Achter de herberg was een tamelijk groot magazijn, waar er meststoffen en veevoerders opgestapeld werden. De landbouwers kwamen er zich het nodige aanschaffen.

Gustaaf SMETS-DE SMEDT volgde de Jane op.

13. — Naast het lokaal van de Boerengilde was er een herberg met snoepwinkeltje «Bij Likske De Greef», weduwe van «Peer Pastoor» (deze ging eens biecht horen).

Ze werd opgevolgd door Jef SEGHERS. Alleen de herberg bleef bestaan.

Keren we op onze stappen terug en gaan eens kijken in de Klaterstraat. Op een zestal huizen waren er 3 herbergen.

14. — In de Koophandel. Jan VAN AKEN dreef handel in kolen en meststoffen. Hij was ook opkoper van patatten. Hij verhuisde naar Mechelen en Gust DE KEERSMAECKER volgde hem op. Nadat deze vroegtijdig zijn echtgenote verloor vestigde er zich L. VAN DER AUWERA, als

barbier. Het kolenmagazijn werd omgebouwd tot huurhuis. Het huis is nu verkocht aan Jos VAN DEN BERGH, meubelhandelaar te Tisselt.

15. — Een weinig verder hadden we de herberg van Gust VAN BENEDEN.

16. — In de 3de staminee woonde ASSELBERGH (belpr...).

Keren we terug naar de Mechelse Steenweg en zo komen we aan de Kruisbaan : Tisselt-Heindonk - Mechelen - Willebroek.

17. — Op de hoek van de Bezelaarstraat hebben we een herberg die veel huurders gehad heeft.

1. Guill. ROTTIERS : «In het nuchtere Kalf». Ik geloof dat die naam geen betrekking op de persoon van Guillaume heeft, maar wel op zijn beroep. Hij was nl. koopman in pasgeboren kalveren. Mogen we even refereren naar «Het Kalf van Blaasveld», een blijspel dat in de Rederijkerstijd tot zelfs in Amsterdam werd opgevoerd ?

2. DE KEERSMAECKER (de dikke van Thereseke).

3. FRANKIE.

4. L. VAN DER AUWERA, barbier, die later verhuisde naar de Klaterstraat.

5. Jos DE CONINCK. Nu kreeg men op het uithangbord de naam «Do-re-mi», want de Jef was een buitengewoon begaafde muzikant. Tijdens de zomermaanden gaf hij 's avonds meermaals een muziekconcert te horen tot groot genoegen van zijn geburen.

6. Louis CHRISTIAENS.

7. Louis SCHAEERLAECKENS, die naar Mechelen trok. Het huis zo goed gelegen, staat al een paar jaren zonder bewoner.

* 18. — Aan de overzijde van de kruisbaan is de herberg vroeger genoemd «'s Lands Welvaren», waar de kinderen «De Welles» woonden. Ze hadden vroeger een uitbating een 50-tal meter verder, richting station Tisselt-Blaasveld. Nu wonen er Victor BRUYNSEELS-WELLENS. Lokaal van de club «Topbiljart». Ze speelden 3 jaar achtereen kampioen en zodoende de beker blijvend veroverde.

19. — Aan de overzijde hebben we «Het Kelderken», klein huis met trapken af. Wellicht komt hiervan de naam. Uitbaters :

Alf. VAN WIN

Philip DE VLEESCHOUWER

Rik DE VLEESCHOUWER, zoon van voorgaande. Deze legde er een kegelbaan aan, welke druk bezocht werd.

Rik SAEYS

Adolf DOMS

Alf. VAN BREEDAM (Ballon)

DIERCKX was de laatste uitbater.

20. — Een huis verder hadden we een herberg met winkel en bakkerij, VAN BENEDEN (het Witteke). Jos PAUWELS-VAN BENEDEN volgden op maar zonder winkel of bakkerij. Ze verbleven er niet lang en bouwden in hun tuin een andere woning. Nu treffen we er Frans SEGHERS aan. Hij had veel aanleg voor bloemist. Hij had alle soorten tulpen welke hij met veel zorg en kennis verzorgde. De herberg kreeg dan als opschrift de naam «**Het Bloemenhof**». Het werd het lokaal der liggende wipschutters met als naam «Recht voor de Vuist» (R.V.D.V.), dat vroeger in de Bezelaarstraat bij L. Steemans was.

Gedurende de zomermaanden gaf R.V.D.V. schieting bij Seghers, maar gedurende de wintermaanden (oktober - april) hadden de prijskampen plaats in de zaal «**De Hert**» bij Alf. CLEYS.

21. — We gaan over de spoorbaan en links lezen we «**In het Prinsenhof**», waar Peer SMETS de baas was. Deze was gekend als een slimme wildstroper.

22. — Links hadden we «**In de Provinciale baan**» bij Egied DE BACKER, opziener der provinciale baan Mechelen-Temse. Er lag een bollebaan en er was een vereniging van den halven bol.

Het was een gekende afspanning voor de aspergieboeren van Kalfort en omstreken. Ook de burgerij van Blaasveld waren trouwe bezoekers, Lefebvre-Van Roey, enz. Louis De Naeyer van Willebroek spande er alle woensdagen af nadat hij de beurs van Brussel bezocht had, en dronk er een paar glazen gersten, want nergens was het gerstenbier beter dan bij Karlien. Jaarlijks teerden hier ook de vrouwen van de fanfare «De Vrienden van 't Recht».

23. — Juist voorbij De Backer hadden we een kleine herberg van HUYSMANS (Lien Koei). Ze was gekend door de geneverliefhebbers. Genever werd bijna in alle herbergen geschonken. Als het vaatje gedeeltelijk verkocht was werd de inhoud gedoopt met echt en natuurlijk water. Een zakje met peperbolletjes gaf die kristelijke genever nog een sterkere smaak dan vóór zijn doopsel.

Men ging ook met een kannetje om genever naar de molen en geneverstokerij bij de gebroeders VAN BREEDAM. Victor Van Breedam had zo'n fijne neus, dat hij eerst aan het kannetje eens rook. Hij kon warempel ruiken of ze met ditzelfde kannetje niet reeds bij een ander om genever hadden geweest.

Nadien vestigde er zich Jan PEETERS, velomaker, reeds vroeger vermeld. Tijdens de oorlogsjaren 1914-18 lag er ook een kegelbaan.

24. — Voorbij de Venusdreef komen we aan een herberg gebouwd door wijlen Jef SMETS, die er enkele jaren verbleef. Dan werd het bevoord door de gezusters DE SMEDT (naaisters). Hun huis was in de dorpskom vernield in 1914.

Daarna verbleef er wed. VAN DER TAELEN (Nette van de Smalle) en werd opgevolgd door Frans DE SMEDT, afkomstig van Stuivenberg. Hij gaf de herberg dan ook de naam «**In Stuivenberg**».

25. — Schuin hierover hielden wed. VERTONGEN en dochter Maria een herberg open. Hun vroegere woning «**'t Wit huis**» was ook in 1914 vernietigd.

De eerste brigade gendarmen die na 1918 in Blaasveld toekwam, kwam er eten. Hun woonplaats was een barak rechtover de jongensschool. Eén der gendarmen, Henrie VERBEECK, werd later de echtgenoot van Maria Vertongen. Ge ziet : de liefde komt langs de maag.

26. — Een weinig verder, rechtover de Wieter, heeft Jan PEETERS ook enkele maanden café open gehouden. Nu woont er VAN DER WILT-DE MAEYER.

* 27. — We stappen een paar minuten verder en komen aan de «**Riva**». Groot baancafé en restaurant. Het was vroeger het kasteel «De Berg» van burgemeester LEFEBVRE. Dagelijks ziet men er autobussen met toeristen stilhouden. Het heeft een groot park met prachtige bomen, een paar vijvers en allerhande speelgelegenheden voor de kinderen.

In het park staat de boskapel en vroeger stond er ook een staande wip.

* 28. — Honderd meter verder hebben we de «**Rubenszaal**». Hier woonden Fr. DE SMEDT-MEEUS. Hij was meester-schilder. Tijdens de Vlaamse kermissen in 't bos van Lefebvre was het een gevreesde dierentemmer. In de grote balzaal hielden de fanfare «De Vrienden van 't Recht» en andere verenigingen hun jaarlijkse teerfeesten. Een teergeliefde sport voor de Blaasveldenaars. Sooike DE SMEDT was ook de uitvinder van de verf «Ideale» (wit-grijze blinkende verf). Na het overlijden der echtgenoten De Smedt-Meeus ging de zaak verder met zijn schoonzoon en dochter VERSCHUEREN-DE SMEDT.

Deze gaf meermaals schietingen op de liggende wip in de zaal. Daarna kwam Guillaume GOOSSENS en deze werd op zijn beurt opgevolgd door VAN DEN BOSSCHE (den Borm, was afkorting van Bornem). Het was nu het lokaal van de duivenbond «De Moedige Duif».

Na hem heeft er Maurits VAN EPPERZEEL een paar maanden vertoefd. Dan daagde er een brouwersgast op : Sus VAN DEN BOSCH, die de uitbating ter harte nam. Toen deze verhuisde

bleef de schone café een paar jaar zonder huurder, tot een nieuwe bazin er haar intrek nam. Haar naam schiet mij niet meer te binnen, maar de zaak kreeg de naam «**In den Aap**». De uitbaatster die van Heindonk kwam had een echte aap als gezelschap. De herberg was meer gesloten dag open. Nu woont er een nieuwe bazin, Celinneke van Bonheiden.

29. — Recht over de «Rubenszaal» stond vroeger een kleine herberg, DE VLEESCHOUWER-DE CLERCK (bij Flippien, zegde men).

* 30. — De volgende gelegenheid was «**Het Rozenhof**». Het was bij J. BERNAERTS, maar algemeen zegde men : «bij Mie Patteet». Er ligt een schone overdekte bollebaan, die vroeger zeer druk bezocht werd. Van 's zondags voormiddag en soms tot maandag morgen werd er gebold. Er was ook een vereniging van de «Halven Bol». De leden hiervan hadden hun jaarlijks teerfeest op de 2de zondag van januari. Ze trokken dan met muziek voorop door de gemeente. De feestvierders droegen allen een «bolhoed» (symbool van de halven bol). De sociëteit heeft bestaan van 1891 tot 1971.

Na Mie Patteet kwam K. MARIVOET-BERNAERTS de zaak voortzetten en alles marcheerde naar wens. Na het overlijden van K. Marivoet volgde DE BOECK-MARIVOET hen op. Maar de zaak boerde achteruit. Er waren geen «bolders» meer.

Het was hier ook dat enige jaren geleden dat wedding-drama gebeurde. In een wellicht reeds «kennelijke toestand», en dan gebeuren er soms wel meer dwaze dingen, pochte een nogal overmoedige inwoner om een pekelharing door te slikken. Inderdaad het beestje ging zijn weg door het keelgat, totdat het koppig werd en niet meer verder wilde, zodat de ongelukkige in de wreedste benauwdheden er in gestikt is.

* 31. — Stappen we hier rechtover en we komen «**In den Hert**», herberg en danszaal. Hier woonden eerst Alfons LAUWERS-VAN DER TAELEN. Hij legde ook een bollebaan aan. Maar ze verdween na een paar jaren. De mensen gingen liever bollen bij Mie Patteet. De baas was 's avonds barbier en had daarbij een baantje bij de Elektriciteitsmaatschappij van Willebroek. Het barbier spelen was in die tijd ook heel iets anders dan dat wij het nu kennen. Het bracht geen vette brokken op. Het werd ook veel gedaan als geburendienst, voor een sjiek en een pint. Een stoel op het planchier op 't hof, en daarrond de gebaarde broeders.

Jonge snaken werden thuis met de schaar bewerkt, en men zag dan menige rakker lopen, ofwel «brutjes»-kop, kaal, of alleen nog met een «frou-frouke». En de ploegende schaar was dikwijls zeer duidelijk te zien aan de «trappekens» waarmee ze op hun kop rondliepen.

Na hem kwam VERSCHUEREN-DE SMEDT van in de «Rubenszaal» hier zijn intrek nemen. De liggende wip kwam ook in deze zaal terecht. Zijn schoonbroer Marcel ROELANTS-DE SMEDT heeft enkele jaren hier verbleven.

Toen kwam Alf. VAN DEN WIJNGAERT. De liggende wip had gedurende de jaren 1914-18 zeer veel aantrek en er werd nogal voor grof geld gespeeld, op anker en zon. Ook met het pinspel werd tijdens de schietingen veel geld gewonnen of verloren.

Het is een algemeen bekend feit dat het edele bedrijf van de handboog ontaardde in een tuispel.

Toen Alf. Van den Wijngaert naar Tisselt verhuisde kwamen Alb. CLEYS en Melda.

De leden van R.V.D.V. hielden er tijdens de wintermaanden hun maandelijks prijs-schieting (zie vroeger Seghers). Nu is de herberg en zaal helemaal veranderd, en draagt de naam «**De Hoeve**». De verandering valt mee, maar omdat er geen parking aanwezig is, zal de uitbating (vrijdag, zaterdag en zondag) waarschijnlijk weinig winstgevend zijn.

32. — Juist voorbij de Schoolweg komen we terecht bij de wagenmaker, Frans DE WIT. Een goede stielman met in de herberg een biljart-carambol.

Na zijn overlijden volgde «'t Ratteke» VAN DAM-DE WIT hem op. Van Dam stierf vroegtijdig en achtereenvolgens treffen we er Fr. PUBLIE en Maurice VAN HORENBEECK aan om de zaak voort te zetten.

33. — We moeten nu terug naar de overzijde tot bij de kleermaker HUYS (bijgenaamd de «muis»).

34. — Een paar huizen verder komen we terecht bij Ger. DE BOECK, smid. Van de herberg trokken ze zich niet te veel aan, maar zoveel te meer van de smidse. Gerard was een flinke stielman en ook wel de beste paarden-smid uit de omtrek. Gerard werkte er met zijn twee zonen, Frans en Jan. Van 's morgens vroeg tot 's avonds laat.

O, dat klinkende hamerballet. Waar is de tijd van die vertrouwde rythmische dorpsgeluiden, dat begon met 't kraaien van de haan. De vlegel-slag bij de boer in de winter, toen het graan gedorst werd op de lemen vloer. Het dokkeren der karren of drijwielwagens op de kasseikoppen, of in de diep verzonken sporen der zandwegen. Het klappen der plekijzers in het voorjaar. Het kleppen van de molen bij het zwingelen van het vlas. Het geklik-klak der weefgetouwen. Het zoeven der molenwieken, het knaspen der raderen en het kraken van 't gebint. Men kon zingen bij het werk. De arbeid bracht vreugde in het sobere en eenvoudig bestaan van

deze dorpslieden. Men vond een stuk van zijn ziel en wezen terug in zijn taak, een bevrediging, een ambitie, een eerbied.

Bij de smid ging het er wel eigenaardig aan toe. Spreken deden ze weinig. Een klop op het aambeeld en met een vingerwijzing vroegen ze wat ze moesten hebben. Twee korte kloppen was het teken dat moeder Marie bier moest brengen.

Frans volgde zijn vader op tot hij op pensioen ging. Nu zijn smidse en herberg gesloten. Ook een dorpsambacht dat teloor is gegaan.

* 35. — Een stappeke verder hebben wet «**Het Centrum**». Het is het lokaal van al de katholieke verenigingen van Blaasveld, als b.v. : K.W.B., Volkstuinen, Jeugdgroepen, enz.

Zij houden er hun vergaderingen en teerfeesten. In de grote zaal hebben vele trouwfeesten plaats. De boekerij is er ook in ondergebracht. Een eigen uitbater is er niet. Vrijwilligers doen er beurtelings dienst.

36. — Hier rechtover woonde een schrijnwerker, EMMERECHE (Poldo zegde het volk). Er lag een kegelbaan en met de kermisdagen werd het werkhuis een kleine balzaal.

37. — Een weinig verder woonde Dolf DE COCK, alwaar een tijd de duivenbond bestaan heeft.

* 38. — Daarnaast hebben we «**Het Volkshuis**» met als gerant VAN LERBERGHE. In het Volkshuis heeft jaarlijks de grote Vogeltonoonstelling plaats «De Gouden Vink». Deze vereniging telt vele leden en doet ook mee aan de vogeltonoonstellingen uit de omtrek. Voordien woonde er Karel HERREMANS.

Aan de overzijde zien we «**De Appel**» en «**De Roos**».

39. — In «**De Appel**» woonde HUYSMANS Isidoor.

40. — In «**De Roos**» komen we terecht bij VAN DER AUWERA (den To). Hij gaf enkele schietingen op de liggende wip. Na hem woonde er Ger. VAN VLIERBERGHE, velomaker, en de laatste uitbater was VAN OPSTAL.

Verderop stonden de herbergen naast elkaar als paternosterbollekens. Ze werden allen vermeld door de Belg. Genie in 1914 om schootzicht te hebben voor 't fort van Breendonk op de grote baan Mechelen - Willebroek.

Ik geef hier de namen der herbergiers :
Volgorde :

41. — Pr. VAN DE SANDE (den Bol).

42. — Dés. DOMS (de Lekkere).

43. — Louis VERHAERT, hovenier.

44. — VAN DER TAELEN (de Smalle), herberg en danszaal.

45. — G. GOOSSENS (de Kuiper).

46. — Soo TROCH.

47. — SIEBENS (de Jas), paardenslachter, herberg en winkel.

48. — Jef AERTS.

Na 1918 werden de huizen heropgebouwd, maar van al de herbergen vermeld onder nrs 41 tot 48 kwam er geen enkele meer terecht. Alleen vinden wij de herberg van NEUTIENS (den Bittere).

49. — «**Bij den Bittere**», NEUTIENS, lag een nogal bezochte kegelbaan.

50. — Gaan we naar de overzijde tot aan de Keizerstraat (hier lag vroeger de heirbaan naar Rumst), en hier hield Louis DE CLERCK een herberg.

* 51. — Wat verder lezen we «**In de Piston**». De baas Louis DOMS was een gekende muzik-leider. Niet alleen de fanfare van Blaasveld, maar ook die van de omliggende gemeenten stonden onder zijn kundige leiding.

Vóór hem was het ook reeds als herberg en winkel uitgebaat door Trees de Selder, de familienaam ben ik niet te weten gekomen.

Na Louis Doms kwam Dore TROCH. Alle zondagen werd gepandoerd tot in de late uurtjes. Nu woont er Frans CORTEBEECK.

52. — En zo belanden we aan de Guido Gezellestraat (vroeger Komstraat). Op de hoek van deze straat stond een van oudsher en een der meest gekende herbergen van Blaasveld, «**De Gouden Leeuw**». Want inderdaad in 1725 werd er de boerderij St. Huybrecht verkocht, volgens Louis VAN SAELEN.

Later woonde er Jef DE SMEDT (schoenmaker). Jef Schoen trok op zekere namiddag tot bij Goossens de kuiper en betaalde er 2 pinten : 1 voor hem en 1 voor de kuiper. Deze trok met zijn 20 cent terug tot bij de schoenmaker, en deze op zijn beurt terug tot bij Goossens. Zo ging dat heel de namiddag tot ze tegen de avond beiden al waggelend en zingend arm aan arm tot bij de schoenmaker terecht kwamen en de kuiper betaalde de 20 cent terug waarmee de Jef vertrokken was. Zo hadden ze beiden een stuk in hun kraag, zonder een rooie cent verteerd te hebben.

53. — Het huis en de brouwerij VAN ROEY werden in 1914-1918 vernield en de herberg werd terug opgebouwd en kreeg de naam «**Cambrinus**».

Achtereenvolgens vinden we er :
G. VAN DER TAELEN (zoon van de Smalle)
Roos van Pelle
VAN DEN BOSSCHE (den Borm)

en de laatste huurder was wijlen Frans CAUWENBERGH-DOMS.

54. — Vóór «Cambrinus» woonde hier Sus van SYMONS. Hij had een druk bezochte bollebaan.

Stappen we terug de straat over op het kerkplein en daar hadden we vóór 1914 2 herbergen.

55. — Toon VAN BREEDAM, en

56. — L. SAYES.

57. — Aan de overkant van Cambrinus woonde in 1914 Mon SCHAMPAERT.

58. — Recht over de kerk stond «**Salle de Paris**», met een bovenbalzaal. De waardin was wed. DOMS en de fanfare «Volharding» had aldaar haar lokaal.

* 59. — Naast de ingang van 't voetbalplein hebben we «**De Sportvriend**» (vroeger «**Centrum**» geheten). Oud-gendarm Miel DE VEIRMAN was er toen de waard (Miel gendarm). Na Miel gendarm hebben er nog een paar uitbaters gewoond maar gedurig stond de herberg leeg.

Enkele tijd geleden bracht de brouwerij Moortgat (de eigenaarster) er grote veranderingen aan toe. De uitbaters DE SMEDT-BERNAERTS hebben er een druk beklante zaak. Het is ook het lokaal van de basket-ploeg die vroeger in «Cambrinus» gevestigd was.

60. — Voorbij het huidig gemeentehuis woonde eertijds J. DE WIT.

61. — Een weinig verder Frans WEYMANS.

62. — Gaan we de steenweg over en we komen op het Wouters Lefebvreplein. Hier stond vroeger achter het oud gemeentehuis de herberg van DE HOLLANDER, kolenhandelaar en duivenlokaal.

Vroeger jaren, vertelt Philip Gené, waren er nog geen konstateurs bij de duivenprijkskampen. Er zat in de herberg een bureau-man met het uurwerk naast zich. De lopers liepen met de aangekomen duif in een daartoe bestemd zakje, tot bij de man met het uurwerk en deze tekende uur, minuut en seconden op. Melkers uit de Kaasstraat (nu Steenweg op Heindonk) brachten meestal te paard hun duiven tot in het lokaal.

Later toen er reeds een konstateur in het duivenlokaal was, maar de duivenmannen er nog geen op het kot hadden, moest men met het «soupapeke», dat van de poot van de pas gearriveerde wittepen was afgetrokken, in de vlugste vlucht naar het duivenlokaal lopen en werd daar gekonstateerd. Werkelijk, dat duivenspel bracht kleurig, en ook plezant gedoe in de buurt. Het gebeurde ook wel dat de spurter zo'n vlucht had, dat hij het «soupapeke» onder-

weg kwijtspeelde. Dat gaf wel hilariteit, maar ook dramatische stonden.

Het derde schuifje was dat elke duivenliefhebber een konstateur naar huis kon meenemen. De mensengeest is vindingrijk. En sommige «leeperds» hadden het wel gevonden om de secondenwijzers wat achteruit te drukken door de konstateur aan een koord in de diepe koude bornput of «steenput» neer te laten.

Vóór de oorlog 1914-18 werd het gemeentehuis en het huis van de Hollander afgebroken, tot vergroting van het kerkhof.

* 63. — Aan de overzijde hebben we het welbekende «**Het Wit Huis**». Vóór 1914 woonde er de loodgieter Fl. VERTONGEN. Na 1918 toen het heropgebouwd was, treffen we er Guillaume SCHELKENS-VERTONGEN (Honorine) aan. Later Nicolaas VERTONGEN en nu oud-beroepsrenner VAN DAM.

64. — Naast VAN DAM was er herberg met Louis VAN CAUWENBERG. Nu staat die herberg te koop.

65. — Daar waar nu de winkel van paardenvlees is hebben Pr. CAUWENBERGH-DOMS een tijd lang herberg gehouden.

66. — Waar nu Dr. Coremans verblijft woonde vroeger L. DE SMEDT, de schaliedekker en varkensslachter. Hij opende een kleine vleeswinkel, maar voor niet lang. De mensen hadden toen te weinig geld om een beenhouwer in 't leven te houden. Het was de tijd van de dagelijkse haring, smout op de boterham, tot zelfs patatten met azijnsaus.

Het lokaal van de duivenmelkers was ook bij De Smedt.

67. — Waar nu de winkel van Verhoeven is heeft Peer pastoor met zijn vrouw Liske DE GREEF winkel en herberg gehouden. De schoonbroer van Peer pastoor, Ja ko genaamd, kwam er dikwijls en de baas verdacht dat deze een verhouding had met zijn vrouw (Liske). Dit was wel mogelijk, want Liske was geen heilige. Op zekere dag kregen de beide schoonbroers ruzie in de herberg. Ze werden handgemeen en de vechtpartij eindigde toen Peer zijn tegenstrever met een revolver neerknalde.

68. — We gaan wat verder tot op de hoek van de Guido Gezellestraat. Waar nu de groentenwinkel van Flies is, werd er vroeger herberg gehouden. Achtereenvolgens treffen we er aan :
DE COREMAN
J. CHRISTIAENS
Aif. VAN DER AUWERA
TEUGELS (Kobeke)
DE CONINCK (Max).

69. — Wat verder belanden we «In de Ster».

J. SCHELKENS (pien van pa), herberg met kegelbaan

Jef KERREMANS

Jan TEUGELS, en nu

POSSEMIERS, lokaal van F.C. Blaasveld.

* 70. — Hier recht over hebben we «De Rode Leeuw». De uitbaters waren achtereenvolgens :

Pol KERREMANS

J. BROOTHAERS

REYNTIENS

BORGHIJS

Alb. MERTENS

Jos CHRISTIAENS, gewezen beroepsmilitair

Lydia SLEPZOWA (nu station)

en heden : Karel HEYLEN.

71. — Vóór 1914-18 had Pol KERREMANS een paar huizen verder ook een herberg, daar waar nu Patteet woont.

72. — Aan de overzijde komen we aan het alombekende «Prinsenhof» bij Jaak SMETS (rosse Tinne).

Cyr. HUYSMANS - Anna TROCH.

Nu heeft Willy SCHELKENS er een duivenlokaal. De herberg werd helemaal veranderd en vergroot.

* 73. — Op 't hoekje van de Keizerstraat was een kleine herberg die nu verbouwd is met het «Prinsenhof». Ze werd vroeger uitgebaat door eenzelfde familie :

Victor VAN BENEDEN, † oorlog 1914-18 (bij Rozeke Troch)

Jan PEETERS (Engelsman)

André VAN BENEDEN, zoon van Victor

Alfons SOLLIE

Neel NEUTJENS.

74. — Gaan we de spoorweg over en zo komen we in de Jan Neutjensstraat (zo genaamd naar Jan Neutjens, geboren in 1907 en tijdens de oorlog 1940-45, echte weerstander. Gevangen genomen, werd hij te Antwerpen gefusilleerd. Daar stond de herberg «In de Groenenhoek» van wijlen Rik DE VLEESCHOUWER.

75. — We wandelen wat verder tot bij de metser Jan DOMS. Zijn herberg droeg de naam «In den Handboog». Met een boog waarop een klein pijltje lag, moest men mikken voor een blazoen waarop men 5 - 10 - 15 - 20 - 25 of 50 punten kon schieten.

Trekken we nu naar de Broekstraat. Vóór 1914 stonden er geen tien huizen en er waren 5 herbergen. Nu staan er wel 50 huizen en geen enkele herberg meer.

76. — (1) STALDEUR.

77. — (2) CHRISTIAENS (de Witte).

78. — (3) Joannes BERNAERTS, lokaal der vissers «De Palingvrienden». Een vliegende bom in 1945 legde dit café in puin. Er lag een druk bezochte kegelbaan. Bernaerts was gekend voor zijn goed verzorgd bier en met de kermis of bij andere gelegenheden kon men er lekkere paling in 't groen bekommen. Nergens konden ze die zo smakelijk bereiden.

79. — (4) Achter de tuin van Bernaerts woonde een blokmaker. Daar heeft vroeger Edouard MICHIELS nog herberg gehouden.

80. — (5) Rechtover Bernaerts woonde J. JENNE.

81. — Na hem Guillaume REYNTIENS en Nette Kiek, wed. G. ROTTIERS.

82. — Gaan we terug naar de Kasteelstraat. Rechts hebben we een grote pachthoeve. Hier was vroeger de herberg «Het Hof van Brabant», bij VAN DE VONDEL (den dor).

83. — Naast Van de Vondel hield Fons SMETS (van de Lodde) een staminee open.

84. — Daar recht over komen we bij meester-metser DOMS. Zijn twee zonen werden ook metsers, Jan en Gust. De dochters waren naai-sters en één van hen, Maria, is later getrouwd met Louis VAN BAELEN, gemeentesecretaris.

* 85. — De tocht loopt stilaan ten einde en na een vijftal minuten gaans belanden we aan de melkerij (opgericht in 1907). De herberg daar recht over kreeg dan ook de naam «In de Melkerij». Er zijn verschillende uitbaters geweest :

VAN ZAELEN

Math. HUYGHE

Guill. NEYTIENS

SEGHERS

L. STEEMANS, lokaal liggende wij R.V.D.V., later bij Seghers

Nu : Greta GOOSSENS.

Onze wandeling is ten einde. Het gegeven overzicht zal waarschijnlijk niet volledig juist zijn en ik houd mij ter beschikking om er de nodige verbeteringen aan toe te brengen.

Om te sluiten een hartelijk dankwoord aan :
Gerard VAN DE VONDEL (1880)
Philip JENNE (1882)
Dolf VERHAERT (1896)
Constant DE BONDT (1904)
en onze voorzitter Jos DE KEERSMAECKER.
Deze vrienden hebben veel nuttige inlichtingen verschaft.

Blaasveld, september 1973
JAN DE WIT

KWEDDELEN IN DE BLAASVELDSE TAVEERNEN IN DE JAREN 1700

Er waren toendertijd in Blaasveld **drie** herbergen, alle op het dorpsplein gelegen. Nl. **ST.-HUYBRECHT - DE LINDE** en **DE DRY CONINGHEN**. Het zijn deze drie gelegenheden die het toneel waren van veel geraas en kwade woorden. Het was geen gewone zattekullen ambras. Zeker niet ! Want het geestelijk gezag kwam hier in het geding.

In de parochiale geschiedenis van Blaasveld treden twee markante figuren van geestelijke herders naar voor, die even competent, maar van zeer verschillende geaardheid en karakter waren. We noemen vooreerst **pastoor SNAGELS**, bekwaam priester van zeer zachtzinnige en vrome natuur en tijdgenoot van Emmanuel Rollier. Nochtans was hij geen blodaard. Hij was niet beëdigd en had dus geweigerd de eed van haat aan het koninkdom en van trouw aan de Sans-culottenrepubliek af te leggen. Tijdens de «Beloken Tijd» leefde hij ondergedoken en verkleed als boerenknecht oefende hij in het geheim zijn geestelijk ambt uit.

Een heel andere figuur was pastoor **Simon Nicolaus Van Roy**. Het was een even competente man maar zeer opvliegend en onstuimig van natuur, die zijn radde tong vervaarlijk kon draaien en de roede (zijn wandelstof) dierf te hanteren ; tot zelfs op de vuist ging. Hij liet de kaas niet van zijn brood pikken, noch minder de pint van onder zijn neus wegnemen. En waar hij zijn vinger in de Blaasveldse bierpap roerde begon het te broebelen.

GEDURIG had hij kweddelen aan de hand. Was het niet met de graaf de Coupigny — o.a. in verband met de novaaltjenden — dan was het met iemand anders, zoals met de mulder van Heffen, die op 'n goeie dag in de gracht gebokst werd. We zullen zeggen : hij had veel katten te geselen. En zo gezien telde hij ook veel bokken onder zijn schapen. Ook met de drossaards de heren Adriany had hij het meermaals aan de stok. En daar werden dan geen zoete broodjes gebakken, geen wijwater gekwispeld of zalvende woordjes gepreveld. Integendeel het knarste soms even snerpnd als de gebarsten scharnier van een schuurdeur. Hij was niet op zijn tong gevallen.

Verschillende van die «quaelijcke feyten ende exploten» grepen plaats of werden zelfs uitgevochten in de drie voornoemde Blaasveldse herbergen. Het een en 't ander vertellen ons de akten en notulen van Jan de Cock uit Willebroek, notaris van zijn «Keyserlijcke ende Konincklijcke Majesteyt».

Het begint met een klacht in den jare 1715 van pastoor van Roy tegen Ferdinandus Adriany Michielsssoone. Het betrof een ruzie met scheldwoorden op het **Distelvelt**, waar voornoemde de pastoor zou «geïnjureert hebben met dese naervolgende woorden» : «dat (hij heere pastoor) soude sijn eenen **schelm - fielt - vuylaert** - en ick sal u van uw beneficie ende pastorye noch afstellen».

Daarbij nog zou Adriany met een rijf op de pastoor zijn toegesprongen om «deselve Rye tusschen hals en neck te leggen ende den hals te brecken».

En ook dat nog «horrible» ! Hij zou zijn «**meissen**» voor «**hoer**» uitgemaakt hebben.

Op zijn beurt verwijt (Not. 1720) pastoor van Roy wijlen Michiel Adriany — gewezen drossaard — voor rotte vis. En zeggen dat van de doden niets dan goed mag worden gezegd - «de mortuis nisi bene». Het gebeurde op 15 april 1719 «ontrent sesse uren savonts ofte ontrent den avont ten huysen van Jan de Borger in de herberge **St. Huybrecht** tot Blaesvelt - voors. de twee comparanten (nl. Guilliam de Borger, oud schepen 69 j. en Jan Steemans, bediende, schepen, 45 j.) in qualiteyt als schepenen besich synde mette nemen eenige resolutien om het hangen van nieuwe Clocke alsdan daerinnen is gecomen den heere Symoen Nicolaes van Roy, pastoor van Blaesvelt voors. die over het contributie van en betaalen van voors. dheer Adriany totte groote Clock, mette selver comparanten sprekende seyde den heere pastoor voors. «Wat dat hy en is maer een **fieltien** ende **schelme**, denoteerdende also den voornoemden d'heer Michel Adriany, waerop voorn. Jan Steemans antwoordde : «hebde glijliden 't saemen eenige questie - wat raecht ons dat, ue geeft ons quaede exempels, gij leert ons contrarie, en ick segge dat gij swijgt ; waerop den voornoemden heere pastoor **schietende in coleire**, wederom is voortgegaen en heeft geseyt, wed ja ick mach het publiceek seggen, hij is eenen dief ende schelm, hij heeft de graeff syn thiende gestolen, gevende voor redenen van wetenschap t'gene voors. de voornoemde twee eerste comparanten alsoo geschiet te syn in de voorgescreven herberge op de bovencamer en allen tselve alsoo behoort te hebben en den lesten comparant (Jan Caluaert, 26 j.) geseten te hebben in de keucken van voors. bovencamer

publieckelijck en met luyden stemme ten tyde voorschr. heeft geseght, dat den voorn. dheer Adriany was eenen **dief en schelm**».

Het voorspel van dit «injureuse en quaelijck» woordenspel werd reeds opgevoerd in de herberge «**Den Lindenboom**» in bijzijn van Catharina Verschueren — huisvrouw van Hendrik Emmerechts — waardin, en Catharina Gootens — jonge dochter en «dienstmaerte». Het is toen zij «besich synde iets onder hun te rekenen» — «daerinne is gecomen den heere Simon Nicolaes van Roy — pastoor tot Blaesvelt voors. denwelcken naer metten requirante (nl., Maria Bogaerts, wed. v. wijlen Michiel Adriany) gehad hebbende eenighe woorden, alsdan in het vytgaen van voors. huuse den Lindenboom aen voors. requirante heeft verweten ende naergeseyt dat hueren voors. man was een dieff en schelm, gevende voor redenden van wetenschap t'gene voors. alsoo gehoort te hebben en want goddelijck en redelijck is der waarheyt getuygenisse te geven... enz.».

Het kwam van kwaad tot erger; het ene brengt het andere mee. En het waren geen evangelische woorden die er klonken en geen bijbelse taferelen die er werden opgevoerd. Luister maar naar het notariële relaas en geacteerde getuigenissen van 28 juni 1720, opgemaakt ten verzoek van de heer graaf de Coupigny en bevestigd door de comparanten Cosmas de Boeck, meier, en Jan de Borger, «in faveur van justitie eedt biedende». Het was op 21 dezer 's avonds tussen tien en elf uur, ten huize van voorn. Cosmas de Boeck dat de heer Symoen Nicolaes van Roy, pastoor, zat te drinken en «denwelcken aldaer hebbende eenighe woorden met Anna-Maria de Boeck, dochter van den voors. Cosmas de Boeck — daarop indenselven huuse daerbij is gecomen Digna van der Veken — gewesene dienstmaerte van den voors. heere pastoor, alsnu getrouwt met Guilliam Gootens — die heeft begonst te kijken en te verwijten aen voors. dochter van Cosmas de Boeck, **haere eere raeckende** tot soo verre dat de voors. Digna van der Veken mette selve daerover **hantgemeen** syn geworden. Waerop den voorn. heere pastoor is opgesprongen met **grammen moede** ende afnemende de partye van de voorn. Digna v.d.Veken heeft de voors. dochter van Cosmas de Boeck met synen **stock geslaegen op haeren arm**». Waarop zij replikeerde: «Heere pastoor wat hij hem daarmede hafde te bemoyen en daeromme hij haer altyt deffendeerde dat hij hem met syn kerck soude bemoyen en dat haeren man soude spreken — dat dito Cosmas seyde tegen den voornoemden heere pastoor — wat hebde gij mijn kinderen te slagen,

ick ben mans genoeg om mijn kinderen te castijden en waerop hij den voorn. heere pastoor daerover heeft gecalengiert gevende voor redenen van wetenschap t'gene voors. geduert te hebben tot diep in den nacht en 'tselve alsoo gehoort en gesien te hebben — en want goddelijck en redelijck is der waarheyt getuigenisse te geven... enz.».

Ge ziet dat spijs de voorschriften van Trente en de synodiale besluiten — die geboden dat geestelijke personen de drankhuizen en het edel gersten-nat aldaar moesten mijden — onze herder integendeel daar bij voorkeur zijn esbattementen botvierde. Men moet ook wel alles zien in zijn tijd en omstandigheden. Maar het belette niet dat hij van 't een proces in 't andere sukkelde.

Hij was ook overal present waar er een woordje te plaatsen, waar er wat te bedisselen of waar er een graantje mee te pikken viel. We mogen echter niet vergeten dat een dorpspastoor in die tijden in een heel ander verband stond in de volksgemeenschap dan tegenwoordig. Hij had niet alleen zijn zeg in wat de geestelijke aangelegenheden aangaat maar ook in heel wat andere zaken die in niet direct verband stonden met de kerk. Zo speelde hij ten dele notaris en de akten en bestemmingen hadden inderdaad dezelfde juridische gebondenheid en bewijskracht als deze die voor een civiele ambtenaar zouden verleden zijn. De scheiding van kerk en staat — zoals wij die nu kennen — bestond toendertijd evenmin. Het dient evenwel gezegd, dat die mozaïek, die dooreenstrengeling van bevoegdheden, rechten en prerogatieven wel aanleiding gaf tot disputen en soms tot onhebbelijke kibbelarijen. De kerk zelf was in die tijden meer dan nu een soort «**VOLKSHUIS**». In de kerk werden de koop- en verkoopdagen aangekondigd. Zovele zaken die nu normaal op het gemeentehuis of in andere gelegenheden behandeld worden, kregen in de kerk hun beslag.

In tijden van nood was de kerk het toevluchtsoord tot zelfs voor meubelen en huisdieren. De kerk bezat het asylrecht en de onschendbaarheid.

De burgerlijke stand is in feite geen uitvinding van de Franse Republiek, maar volgde reeds uit de verplichtingen geordonneert door het Concilie van Trente en Maria-Theresia. De parochieregisters zijn dan ook van zoveel belang voor onze plaatselijke geschiedenis. Pastoor van Roy heeft hier wat Blaasveld betreft een bijzondere verdienste. Hij heeft ook nog andere prijzenswaardige initiatieven doorgevoerd o.a. het register der begraafplaatsen.

Dat er in die Blaasveldse taveernen ten slotte ook wat anders gebeurde dan kijken en krake-

len, maar dat er ook andere zaakjes afgehandeld werden tussen pot en pint — wat ook nu nog een dagelijkse geplogenheid is — bevestigen ook weer de notariële akten en notulen van Willebroek, o.a. in dato van 28 juni 1720. En daar zien we nogmaals onze alomtegenwoordige herder opduiken in de zaak omtrent het «**VER-CHEYNSSEN VAN DE HEYDE VAN T'SELVE BLAESVELT**» door de heere requirant (de graaf de Coupigny) ten huise van Guiliam Gootens in «**DE DRIJ CONINGHEN**», en gedaan op den 20 juni 1720 bij de comparanten en hun medewethouderen...

Voor deze zaak was pastoor van Roy om advies naar Mechelen geweest. En hier moeten we weer weten dat ook de pastoor zijn belang betrokken was bij de ontginning van de heiden. Immers deze nieuwe kultuurgronden brachten hem de zogen. «**Novaaltienden**» op.

De vercijnzing ging door voor de redelijke som van honderd gulden. Er zijn in verband met

deze vercijnzing en de ontginning van de heide zelfs tussen de graaf en de gewezen drossaard Adriany nog veel kibbelarijen en arbitraire onhebbelijkheden gebeurd. We hebben daar omtrent menig relaas gevonden in het «Fonds de Lalaing» berustende in het Rijksarchief van Brussel. Maar daarover later.

Pastoor Simon Nicolaas van Roy was pastoor te Blaasveld van 1702 tot 1724. In zijn overlijdensakte staat vermeld dat hij begraven werd in het koor der kerk onder het monument der pastoors.

CFR. - R.A. Antwerpen -

Not. Willebroek n° 4071 - 21/2/1715
4078 - 16/3/1720
28/6/1720
21/7/1920

JOS. DE KEERSMAECKER
Blaasveld - okt. 1973

HET BIERVERBRUIK TE TISSELT

Drinken en dronkenschap in het Tisselts dialect

Verwonderen mag het niet dat de Tisselaar in zijn sappig dialect, een reeks uitdrukkingen gebruikt die in nauw verband staan met drinken, drank en dronkenschap.

Van iemand die graag een pintje pakt, zegt men :

«Ne mag ze»; «Ne mag ze geire».

Wie veel drinkt :

«Ne nei nen droege lijver» ;
«Ne kan er weg mee» ;
«Ne nei en droege kijl» ;
«Ne kan nogal wa wegzette» ;
«Tes ne pottepee» ;
«Ne zeupt er ni neive».

Wie dikwijls dronken is :

«Ne drinkt zich gijre e stukske in zenne kraug, in zen voete, in zen botte, in zen kl...».

Wie vlug drinkt :

«Ne git het er zoë binnen» ;
«Ne git het er deur».

Wie het ene na het andere glas bestelt :

«Ne kan gien volle of gien leige pint zien staan».

Wie een weinig bedronken is :

«Ne nei wa diep in 't glas gekeke» ;
«Ne nes wa turrelut».

Wie erg dronken is :

«Ne nes stiepel zat» ;
«Ne nes zoe zat as ne patat» ;
«Ne nes strontzat».

Over iemand die zwijmelt :

«Ne stau slap oep zen pikkels, oep zen poete, oep zen biene» ;

«Ne nei d'hiel straut noedig».

Wie dikwijls dronken is wordt uitgescholden voor

«ne zatterik», «ne zatlap» ;
«ne nes mier zat as nuchter».

Brouwersambacht ter plaatse

Officiële documenten of archiefstukken over de oudste brouwerijen te Tisselt bestaan jammer genoeg niet meer.

Door overlevering wordt ons meegedeeld dat Tisselt kon bogen op de brouwerij «De Zwaan», eigendom van Edmond Boelpaep. De brouwerij was gelegen bij het eigendom van Baas De Wit (hoek Westdijk - Statiestraat) ; er werkten vier man.

De tweede brouwerij, «Sint Hubert» genaamd, was eigendom van Peer Baeckelmans. Het pakhuis was gelegen in de Hoogstraat, vroegere zaal «Tivoli».

In beide brouwerijen waren te verkrijgen :

Faro-bier à 5 centen de pint,
Tafelbier à 3 centen de pint,
Faro - volle ton à 20 frank,
Faro - halve ton à 10 frank.

Opschriften en Uithangborden

Heel het leven van de mens ligt vertegenwoordigd in de opschriften der herbergen. Een ganse wereld ligt neergeklad in de typische benamingen die men aan de herbergen gaf : steden, landen ; koningen, keizers en graven ; dieren, planten en huishoudvoorwerpen. Trouwens, al wat maar even tot de verbeelding

spreken kan, werd aanvaard. Wij citeren hier een paar typische uithangborden uit de jaren 1886-1890 :

«In Moscou», smidse, bij Louis Verschueren ;

«In 't Keizershof», bollebaan, bij Charel Verbeeck ;

«In de Vlasbloem» ; bij een vlaskoetser. Tisfelt was in die tijd de stréek van het vlas, gekend om zijn kwaliteitsprodukten. De vlaskoetser kocht het vlas bij de boer en verkocht dit aan de fakteurs. De fakteurs van hun kant stonden in dienst van de heren. Als bijzonderheid kan vermeld worden dat er voor Tisfelt een 90-tal koetsers en fakteurs voor het vlas bekend waren.

«Bij moeder Lambert», genoemd naar de sleepboten in de Willebroekse vaart ;

«In de stad Gent», bij Louis Van den Eede ;

«In Sinte Krispijn», patroon van de schoenmakers, bij Jef Van Rompaey ;

«Bij Lowis Matras», bij Louis Van Dam ;

«In Rome», bij vlaskoetser Henri Van de Ven ;

«In Groenendale», boerderij met herberg, bij Vermeiren ;

«In den Belle Vie», bij Jan de Meester ;

«In den Engel», bij Jan Dons ;

«De Valk», bij kolenhandelaar Louis De Maeyer ;

«In de Zeeldraaier», bij Kobus Van Neck ;

«Sint Sebastiaan», aan de vaart ;

«Sint Sebastepol», waarover oude mensen nog het volgende weten te vertellen : In de tijd van de Boerenkrijg kwamen Brigands de weg vragen naar Bornem. Ze hadden de knecht nodig die hun de weg kon wijzen. De baas vertelde echter lakoniek : «Ne grote knecht hebben we niet en de kleine knecht steekt in zijn beddebak». De kleine werd uit zijn bed gehaald, het paard werd gezadeld en gevieren stoven ze de baan op... Tussen Tisfelt en Willebroek, op de baan naar Lefebvre, sloeg het paard op hol en liep over Blaasveld, recht naar zijn stal. 's Anderendaags onderzocht men het paard. Het had een slag van een sabel gehad, waarvan een zwaar merkteken zichtbaar was in zijn bil. En de kleine ruiter kreeg de bijnaam «Loke de Ruiter».

«In den Heiligen Geest», bij Sus Jacobs. Een der voornaamste herbergen van het dorp. Er stond een biljart en het Mechels Bericht hing er op. De vele boeren die er kwamen, noteerden de datums der koopdagen en praatten er over alles en nog wat, meer speciaal natuurlijk over feiten en feitjes die zich afspeelden in de boerenmiddens.

Interieur der herbergen

De intimiteit der vroegere herbergen is te loorgegaan. De lokalen waarin men 's winters de «stoof» met lange buis plaatste is ver achter

de rug, al treft men hier of daar nog wel de geest aan van een halve eeuw geleden.

Tafels, stoelen en banken waren de universele meubelen. Hier en daar hing wel eens een affiche, terwijl men op de tafel de traditionele bokaal op drie pootjes met het klontje suiker eronder aantreft : het was de primitieve vliegvanger.

Het speelkaartersbakje hangt aan de muur, terwijl het bakje met stroopijltjes om pijpen te reinigen tot ieders beschikking staat. Het ronde zwarte uurwerk, met veel bombast, vol krullertjes en veel kantwerk, wijst het uur aan.

Op ronde en langwerpige tafels staan de stekjespotten met geribde wanden, terwijl op een tapijtje de speelkaarten klaar liggen.

Kranten, het Mechels Bericht in dit geval, hangen over de gespannen koorden.

De wanden, versierd met enkele prenten, stellen in vele gevallen het Godsoog in een driehoek voor, met de woorden «God ziet mij, hier vloekt men niet» ; de wandplaten «De berg van de ouderdom» en de «Historie van Geneveva van Brabant» worden in vele gelagzalen onontbeerlijk geacht.

«De Wet-La Loi» prijkt er «wettelijk», terwijl in vele herbergen van vroeger, eveneens reglementen van verenigingen aanwezig zijn.

In de kelder lagen de biertonnen. Bij iedere bestelling trok de baas naar de bierkelder en taptte een zware pint schuimend bier, die hij tegen 2 ½ cent de kapper bezorgde. Wanneer echter vier klanten ineens moesten «geholpen» worden, dan bracht men de vier glazen op een tinnen schotel naar boven. In vele gevallen kreeg men zelfs pinten op tafel die van een «loodje» voorzien waren.

Het tafelbier, verkocht per ton, halfton en vierdeeltje, werd in de volksmond «Susse» genoemd.

Zondag in de herberg

Het Tisfelts volk, dat meestal uit boeren bestond, hield zich veel bezig met kaarten. 's Zondags, bij valavond ontstak men de lampen of de brandende kaarsen die midden op de tafel werden opgesteld. En ernaast natuurlijk... de doos met solferstekken ! Die stekken hield men dan tegen lamp of kaars, om vervolgens de pijpen te ontsteken, het meest gebruikte rookmiddel. Voor 15 centiem kocht men een pak tabak, merk «Tweeschrap» ; de enige kwaliteitstabak uit die tijd, zei men.

Er waren elf bollebanen evenals een kegelbaan in het dorp, die regelmatig liefhebbers trokken. Men speelde meestal voor een glas bier, ten tienen uit...

Verder was er vogelpik of schoot men bak : voor varkenskop, kabeljauw of geldprijzen.

KAREL DE DECKER

WILLEBROEKSE HERBERGEN

waren als «pest» voor pastoor De Clerck

E.H. Joannes Benedictus De Clerck (1753-1804), die van 1783 tot aan zijn dood pastoor van de Willebroekse Sint-Niklaasparochie was, heeft in zijn leven waarschijnlijk meer dan één vloek binnensmonds moeten kraken. Dat is de konklusie die ik opdeed, na urenlang heerlijk gegrasduin, in dat zo boeiende leven van deze man. Van deze eerwaarde man, die van zijn volk hield, maar die daartegenover écht niet kon verdragen dat ditzelfde volk, zich op een volkse manier waar trachtte te maken.

«Uitspattingen» waren toendertijd legio, en in van die zogenaamde «braspartijen» vond de toenmalige Willebroekenaar vast een afreageren van het eigen verdriet...

Wat door Pastoor De Clerck niet werd genomen...

Willebroek telde op het einde van de 18e eeuw zeer veel herbergen. «In veële van deéze was men gewoon twee-mael 's jaars, met waeffelen te bakken, en den Speelman te houden, de jongmans en jonge dochters by-een-te lokken, om aldaer lustig te dansen en te springen, en voorders de vryheyd te geeven aen de welbeschonke en verwarmde jongheyd, om de dertelheden en ongebondentheden te bedryven, dewelke natuerlyk uyt zulke verbode by-eenkomsten volgen».

Pastoor De Clerck ging tegen dit alles «verschrikkelijk» te keer. De zon- en feestdagen werden «schandig» onteerd. De jeugd werd «...in 't bederf der reden en eerbaerheyd gebracht». Hij bad, stortte «syne traenen», bracht vurige sermonen, waarin er sprake was van pest die men diende te haten, te vluchten en te verfoeien.

En eigenaardig. In plaats van de dagen des Heren «met dertelheden in de herbergen te onteeren», begon men op te zien naar Pastoor De Clerck. Want men geloofde hem, en men was akkoord dat deze in onze ogen «folkloristische geplogenheden» van het wafelenbakken en de Speelman te houden, helemaal uit het Willebroekse herbergleven dienden verbannen te worden.

Na 12 jaar ijverig werken, bleef er één herberg over, waar men nog «...waeffelen bakte en den Speelman hield». De zaak op de preekstoel verder bepleiten vond de pastoor te gewaagd, omdat haast iedereen in Willebroek zowel de baas als de bazin van de bedoelde herberg met naam en toenaam kende.

Hij oordeelde het beter dat hij de zaak ter plaatse ging bepleiten. Bij de herbergbaas zelf,

die inriep dat door het weglaten van wafelenbak en Speelman, de inkomsten achteruit zouden lopen.

— Hoeveel zij met zulke «by-een-komste wel zouden winnen» ? vroeg de pastoor.

— Zoveel, zei de bazin, waarop Pastoor De Clerck «...uyt syne eyge borze zo veel geld gaf, als sy zekerden dat sy zouden verloren hebben»...

De pastoor was tevreden. De baas en de bazin glorieerden lijk in hun beste dagen.

Het volksvermaak werd lamgelegd. Waarna de pastoor zijn aktieterrein verlegde om met volle iever een in het eigen Willebroek en in de nabuurdorpen bestaand gebruik uit te roeien, te weten «...het grouwelyk wanorder en zonden die geschieden op den derden Mey, in 't verhuysen van knechten en meysens ; dewelke op diën dag op vercierde wagens rond-reyen met veél geschreeuw en uytgelaetenheyd, en aen zoo veél herbergen aenleggen, dat daer door niet alleen de maetigheyd word te buyten ge-gaen en de verfoeyelyke zonde van dronkenschap word bedreéven, maer veél andere zonden dewelke uyt deéze komen te volgen»...

Pastoor De Clerck ving ditmaal bot. Het «grouwelyk misbruyk» van het verhuuren van knechten en meiden, op de 3e dag van mei, bleef nog jaren in voege.

Toen hij op 13 juli 1804 plechtig begraven werd, was Willebroek vol van «zielroerende zugten». Of die echter van de herbergiers afkomstig waren, durf ik gewoonweg betwijfelen !

KAREL DE DECKER

'T VAARTLAND

Driemaandelijks tijdschrift van de Heemkundige Kring van het Vaartland, v.z.w. Jaarabonnement : 150 fr. Over te schrijven op postrekening nr 000/0927575-61 van de Heemkundige Kring van het Vaartland te Willebroek.

Alle korrespondentie omtrent het blad is te richten aan Karel De Decker, Redaktie-sekretaris, Vaartstraat 19, 2660 te Willebroek.

Prijs van dit «Biernummer» : 50 fr.

WIJ DANKEN

heel oprecht, voor het in bruikleen geven van cliché's : medelid Hendrik Van de Ven, Eugeen Van den Broeck uit Asse en Gazet van Antwerpen.

HEEMKUNDIGE KRING VAN HET VAARTLAND v.z.w.

Stichters :

DE BONDT Armand, bediende, Broekstraat 70, 2662 Blaasveld
DE DECKER Karel, technisch diensthoofd, Vaartstraat 19, 2660 Willebroek
DE HERDT Tony, rustend onderwijzer, Dr. Persoonslaan 36, 2660 Willebroek
DE KEERSMAECKER Jozef, bediende, Mechelse Steenweg 319, 2662 Blaasveld
DE SCHEPPER Jeannine, onderwijzeres, Dorpstraat 1, 2661 Heindonk
DE WIT Jan, rustend onderwijzer, Tisseltbaan 13, 2801 Heffen
GENIJS Julia, z.b., Stationsstraat 52, 2660 Willebroek
GOVAERTS Louis, pastoor, Mechelse Steenweg 20, 2662 Blaasveld
HUYS Jan, bediende, Heindonkse steenweg 34, 2801 Heffen
JANSSENS Marcel, bediende, Dendermondse steenweg 121, 2660 Willebroek
LAUWERS Marcel, beambte, Kasteelstraat 7, 2662 Blaasveld
MARTENS Henri, pastoor, Dorpstraat 2, 2661 Heindonk
RABIOT Justine, rustende onderwijzeres, Dr. Persoonslaan 36, 2660 Willebroek
ROGEMAN Gaston, kunsttekenaar, Schoolstraat 21, 2662 Blaasveld
SCHEERS Jules, raadgevend ingenieur, Mechelse Steenweg 315, 2662 Blaasveld
SCHURMANS Louis, kunstschilder, Van Landeghemstraat 69, 2660 Willebroek
SNACKAERT Alfons, bediende, Statiestraat 112, 2668 Tisselt
STUER Dirk, bediende, Schorheidelaan 5, 2668 Tisselt
STUER Karel, bediende, Schorheidelaan 5, 2668 Tisselt
VAN DE VEN HENDRIK, rustend onderwijzer, Westdijk 21, 2920 Kapelle-op-den-Bos
VAN HOOLST Hugo, technisch ingenieur, Mechelse Steenweg 341, 2662 Blaasveld
WILLEM Jan, priester - rustend leraar, Guido Gezellestraat 1, 2662 Blaasveld

Raad van Beheer :

Voorzitter : Jozef DE KEERSMAECKER, Blaasveld
1e Ondervoorzitter : Louis SCHURMANS, Willebroek
2e Ondervoorzitter : Louis GOVAERTS, Blaasveld
Sekretaris : Hendrik VAN DE VEN, Kapelle-op-den-Bos
Redactie : Karel DE DECKER, Willebroek
Penningmeester : Jules SCHEERS, Blaasveld
Leden : Jan DE WIT, Heffen
Marcel JANSSENS, Willebroek
Marcel FRANCKAERTS, rustend diensthoofd,
E. Vanderveldestraat 45, 2660 Willebroek

Beschermcomité :

Hugo ADRIAENSENS, Volksvertegenwoordiger - Schepen, Breendonkstraat 36, 2660 Willebroek
Stan DE CLERCQ, Senator, Kraagweg 16, 2660 Willebroek
J. LANGENAKEN, Burgemeester, Mechelse Steenweg 346, 2662 Blaasveld
H. DE RON, Schepen, Kasteelstraat 23, 2662 Blaasveld
Edmond CLUYTS, Burgemeester, Kleine bergen 7, 2661 Heindonk
Leon SERGIJSELS, Schepen, Kerkweg 7, 2661 Heindonk
René SYMONS, Burgemeester, Mechelseweg 170, 2920 Kapelle-op-den-Bos
Willy NEEFS, Schepen, Marktplein 23, 2920 Kapelle-op-den-Bos
Jozef DE PAUW, Burgemeester, De Beugemlaan 46, 2922 Ramsdonk
Maurice HERMANS, Schepen, Mechelbaan 116, 2922 Ramsdonk
Omer DE PAUW, Burgemeester, Kerkstraat 70, 2658 Ruisbroek
Roger PEETERS, Schepen, Hoogstraat 50, 2658 Ruisbroek
J. VAN DER TAELEN, Burgemeester, Blaasveldstraat 68, 2668 Tisselt
H. COLETTE, Schepen, Bormstraat 20, 2668 Tisselt